

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

БУСАРЄВА ТЕТЯНА ГЕННАДІЇВНА

УДК 339.92:330.322:336.221.4(043.3)

**МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
І ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ-2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент
СТОЛЯРЧУК Ярослава Михайлівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
професор кафедри міжнародної економіки

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
СТУКАЛО Наталія Вадимівна,
Дніпропетровський національний
університет імені О. Гончара,
завідувач кафедри міжнародної економіки
і світових фінансів

кандидат економічних наук
ГУСАК Олександра Юріївна
Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі,
виконуюча обов'язки завідувача
кафедри міжнародних фінансів

Захист дисертації відбудеться « 26 » листопада 2013 року о 14-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Автореферат розіслано « 25 » жовтня 2013 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук,
професор

Л. Л. Антонюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На початку ХХІ ст. трансформаційні процеси у світовому господарстві суттєво динамізувались і набули глобального характеру, що проявляється, насамперед, у поглибленні процесів інтернаціоналізації виробництва та обміну, зростанні рівня взаємодії та взаємозалежності національних економік, розширенні та диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, уніфікації та стандартизації міжнародної бізнес-діяльності з поступовим формуванням інститутів світового економічного менеджменту. При цьому ядром та ключовою рушійною силою глобалізаційних процесів є багатоцільова інвестиційна діяльність суб'єктів міжнародної економічної системи, завдяки якій забезпечується ефективна транснаціоналізація національних економік, їх підключення до виробничих мереж ТНК, здійснюється міжнародний науково-технологічний трансфер та досягається нова якість відтворювальних процесів на інтернаціональному рівні.

Світовий досвід свідчить про те, що найбільшого прогресу у міжнародних інвестиційних процесах досягли країни зі сприятливим інвестиційним кліматом, ключовим компонентом якого є на сьогодні їх податкові системи, котрі, з одного боку, максимально стимулюють приплив іноземного капіталу, а з другого – є важливим інструментом реалізації економічних інтересів держав на світових ринках. Не випадково, що лише країни з розвинутими національними податковими системами перетворились на сьогодні на головних суб'єктів міжнародних інвестиційних процесів та отримали практично необмежені можливості щодо диверсифікації джерел зовнішнього фінансування своїх економік, розбудови національних інвестиційних ринків та забезпечення високої ефективності процесів внутрішнього нагромадження капіталу.

Характеризуючи податковий механізм стимулювання міжнародних інвестиційних процесів, слід відзначити, що за усієї варіативності моделей національних податкових систем, в умовах глобалізації вони дедалі більшою мірою трансформуються в напрямку їх гармонізації та конвергенції. Це набуває свого прояву, насамперед, у стандартизації методів податкового адміністрування, уніфікації податків, поглибленні співробітництва країн у сфері уникнення подвійного оподаткування, посиленні взаємодії та координації національних податкових політик, а відтак – створюється уніфіковане «податкове поле» для глобальної діяльності транснаціональних бізнес-структур.

Що стосується України, то ключовим завданням нинішнього етапу трансформації її економіки є неухильне впровадження передових стандартів національних податкових систем, котрі б забезпечили нарощування масштабів іноземних інвестицій, нівелювання асиметричності у їх географічному та галузевому розподілі, а також підвищення ефективності їх використання. Виходячи з цього, особливої актуальності на сьогодні набуває дослідження міжнародних інвестиційних процесів у їх взаємозв'язку з гармонізацією національних податкових систем як невід'ємного компоненту економічної глобалізації, який визначає характер, основні канали і механізми переміщення інвестиційних ресурсів у світогосподарському масштабі.

З-поміж наукових праць, в яких досліджуються теоретичні основи іноземного інвестування національних економік, форми та рівні інтернаціоналізації інвестиційно-

кредитних відносин, механізми акумуляції та перерозподілу глобальних інвестиційних ресурсів, еволюція національних податкових систем та їх трансформація в сучасних умовах, процеси фіскальної конвергенції країн світу, а також інструменти та важелі формування інтегративних податкових систем на регіональному рівні, слід відзначити роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Д. Ашворз, Ю. Байрачний, Л. Барбоне, Я. Бергер І. Бураковський, І. Благун, Т. Варін, Н. Вдовиченко, М. Висоцький, І. Волков, М. Гридчина, О. Гусак, Л. Демиденко, В. Егерт, А. Єлісеєв, М. Карлін, Ю. Козак, П. Ліндерт, Д. Лук'яненко, З. Луцишин, Дж. Маккі-Масон, Ю. Макогон, О. Мещерякова, О. Мозговий, А. Поручник, Є. Савельєв, Х. Сала-і-Мартін, С. Стейнмо, Я. Столярчук, Н. Стукало, А. Толкушкін, В. Чужиков, Р. Фенге та ін.

Однак ряд аспектів цієї багатогранної наукової проблеми залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими. Насамперед, ґрунтового дослідження потребують процеси гармонізації національних податкових систем в умовах глобалізації, а також її механізми та форми. Недостатньо розробленим залишається питання щодо оцінки впливу національних податкових систем на масштаби та динаміку міжнародних інвестиційних процесів. Крім того, надзвичайно актуальним на сьогодні є також обґрунтування напрямків вдосконалення податкових важелів формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні у контексті реалізації її національних економічних інтересів.

Таким чином, системне дослідження міжнародних інвестиційних процесів через призму гармонізації національних податкових систем є дуже важливим як у теоретичному, так і у практичному плані, що обумовило вибір теми дисертації, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно плану науково-дослідних робіт кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» в рамках міжкафедральних науково-дослідних тем факультету міжнародної економіки і менеджменту: «Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0101U002948), «Ресурси і моделі глобального економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0106U004357). В рамках цих тем автором особисто підготовлено розділи «Варіативність моделей національних податкових систем» та «Податковий механізм стимулювання іноземного інвестування економіки України».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розкриття теоретичних засад глобалізації міжнародних інвестиційних процесів, визначення механізму впливу національних податкових систем на їх масштаби та динаміку, а також обґрунтування напрямків вдосконалення податкової системи України у контексті формування сприятливого інвестиційного клімату.

Виходячи з мети дослідження, в роботі поставлено такі конкретні завдання:

- розкрити генезис та еволюцію теорій міжнародного інвестування;
- визначити сутність національного інвестиційного клімату та проаналізувати його податковий компонент;
- типологізувати національні податкові системи та визначити напрямки їх гармонізації в умовах глобалізації;

- розкрити механізми конвергенції національних податкових режимів в ЄС як умови інтенсифікації регіональних інвестиційних процесів;
- виявити особливості податкового стимулювання міжнародної інвестиційної діяльності США;
- охарактеризувати азійську модель податкового регулювання інвестиційних процесів;
- ідентифікувати принципи та інструменти податкової системи України, а також оцінити її ефективність з точки зору стимулювання іноземного інвестування економіки;
- обґрунтувати основні напрями імплементації європейських нормативів у податкову систему України.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку міжнародного інвестування в епоху глобалізації.

Предметом дослідження є механізм впливу гармонізації національних податкових систем на міжнародні інвестиційні процеси.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження базується на використанні принципу єдності теорії і практики, прогнозуванні розвитку економічних процесів на основі методу наукової абстракції. Для досягнення мети і розв'язання завдань дисертаційної роботи були використані наступні методи наукового дослідження міжнародних інвестиційних процесів: *історико-логічний метод* (при дослідженні еволюції теорій міжнародного інвестування та визначенні змісту категорії «національний інвестиційний клімат»: пп. 1.1, 1.2); *системно-структурний аналіз* економічних процесів та явищ (при оцінці впливу національних податкових систем на динаміку міжнародних інвестиційних процесів: пп. 2.1, 2.2, 2.3); *аналіз та синтез* (при здійсненні типологізації національних податкових систем та ідентифікації принципів й інструментів податкової системи України: пп. 1.3, 3.1); *метод кількісного та якісного порівнянь* (при оцінці ефективності діючих податкових механізмів стимулювання міжнародних інвестиційних процесів у США, країнах ЄС та державах азійського мегарегіону: пп. 2.1, 2.2, 2.3); *експертних оцінок та прогнозний* (при обґрунтуванні напрямків імплементації європейських нормативів у податкову систему України: п. 3.2); *статистичний метод* (під час обробки й узагальнення статистичних даних та їх відображення у таблицях та рисунках: пп. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2).

Інформаційно-статистичною базою роботи є монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій (ЮНКТАД, ОЕСР, СОТ, МВФ, групи Світового банку, Європейської Комісії та ін.), офіційні публікації Європейської комісії, результати наукових досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Національного інституту стратегічних досліджень України, закони та нормативно-правові акти країн світу, закони України та ін.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у розкритті автором теоретичних засад міжнародних інвестиційних процесів через призму гармонізації національних податкових систем, оцінці ефективності діючих систем оподаткування на країновому і регіональному рівнях та їх впливу на динаміку інвестиційної діяльності, а також обґрунтуванні напрямків вдосконалення податкових важелів формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Нові наукові положення, одержані особисто автором, які виносяться на захист, полягають у наступному:

вперше:

- розкрито еволюцію наукових поглядів на рушійні сили, векторну спрямованість та механізм розвитку процесів міжнародного інвестування з виокремленням чотирьох історичних етапів у їх дослідженні за домінуючою на кожному етапі теорією та визначальними критеріями: 1-й етап (кінець XIX – початок XX ст.) – марксизм – експорт капіталу в результаті надлишку інвестицій у країні та звуження платоспроможного попиту); 2-й етап (початок XX ст.) – неокласичні теорії – наявність достатньої кількості заощаджень як найважливішої передумови інвестування розширеного відтворення; 3-й етап (перша половина XX ст.) – еволюційна економічна теорія – прямі іноземні інвестиції ТНК як результат інтернаування інновацій і монопольних переваг; 4-й етап (друга половина XX ст. – по теперішній час) – інституційні теорії міжнародного руху капіталу – ПП як основа багатонаціональної ділової активності. На основі проведеного аналізу встановлено, що за умов глобалізації міжнародні інвестиційні процеси набувають, з одного боку, системного, а з другого – диверсифікованого характеру, що знаходить відображення в таких елементах новітніх економічних концепцій світогосподарського розвитку, як транснаціоналізація ПП та їх орієнтація на інноваційний розвиток (теорія інтернаціоналізації Дж. Данінга); стабілізація коливань інвестиційного попиту заходами фіскальної та грошово-кредитної політики (монетарна теорія економічних циклів); інвестиційно-податкове стимулювання інноваційних процесів (інноваційна теорія Й.Шумпетера); оптимізація інвестиційної поведінки економічних суб'єктів (нова кейнсіанська теорія); інвестиційні механізми подовження життєвого циклу продукту (теорія життєвого циклу Р. Вернона);

- обґрунтовано визначальний вплив інвестиційної діяльності ТНК на гармонізацію національних податкових систем через: по-перше, уніфікацію податкової структури, видів податків та податкової політики різних країн; по-друге, конвергенцію заходів податкового регулювання національних економік та податкового стимулювання виробництва; по-третє, механізм внутрішньокорпоративного переміщення інвестиційного капіталу та репатріації прибутків; по-четверте, реалізацію глобальними ТНК політики соціальної відповідальності бізнесу та податкової оптимізації;

удосконалено:

- методичні підходи щодо оцінки привабливості інвестиційного клімату та ступеня його впливу на масштаби і динаміку міжнародного інвестування країн з обґрунтуванням пріоритетної ролі податкового компоненту у формуванні позитивного інвестиційного бренду країн, який, з одного боку, визначає результативність міжнародних інвестиційних операцій, а з другого – забезпечує їх соціальний ефект та узгодження національних і корпоративних економічних інтересів;

отримали подальший розвиток:

- типологія національних податкових систем за критеріями: співвідношення загальнодержавного і місцевого оподаткування, частки податкових і неподаткових надходжень у структурі обов'язкових платежів, структури податків, співвідношення корпоративного й індивідуального оподаткування з виділенням американської, європейської та азійської моделей податкових систем. Доведено, що ключовими

напрямами їх конвергенції в умовах глобалізації є: формування єдиних принципів податкового законодавства та методів податкового адміністрування, запровадження уніфікованих форм та інструментів податкового обліку і звітності, поглиблення співробітництва національних податкових та митних органів, конвергенція законодавства щодо уникнення подвійного оподаткування;

- виявлення сучасного характеру конвергенції національних податкових режимів країн Європейського Союзу з обґрунтуванням гіпотези щодо дворівневої її моделі: системна конвергенція, яка охоплює розвинуте ядро країн даного блоку і є відображенням тісної фінансово-інвестиційної взаємодії між ними, та фрагментарна податкова конвергенція з включенням решти держав, в яких переважають мікроінтеграційні зв'язки інвестиційної взаємодії;

- обґрунтування конкурентних переваг податкової системи США, які полягають, з одного боку, в її стабільності, а з другого – у гнучкій адаптивності до потреб структурної модернізації економіки та імплементації інструментарію податкового адміністрування в загальну систему антициклічного регулювання. Обґрунтовано, що це не тільки стимулює надходження у США масштабних іноземних інвестицій, але й вже породило гостру конкуренцію між її потенційними інвесторами за найбільш прибуткові сфери вкладення в американську економіку;

- комплексна характеристика сутності та специфіки азійської системи податкового регулювання, які обумовлені еволюцією експортоорієнтованої моделі економічного розвитку країн Південно-Східної Азії та орієнтацією їх державної економічної політики на забезпечення високої норми нагромадження капіталу – широка диференціація податкових ставок у галузево-секторальному та територіальному вимірах, застосування довготривалих податкових канікул та податкових кредитів міжнародним інвесторам, системне використання практики податкових пільг та ін. Доведено, що саме в силу цих обставин країни азійського регіону в останнє десятиліття перетворились у потужних зарубіжних інвесторів;

- системна науково-аналітична оцінка ефективності діючої в Україні податкової системи з точки зору її впливу на реалізацію економічних реформ. Встановлено, що він був малоефективним, зокрема, в процесах приватизації власності, залученні іноземних інвестицій, а також запобіганні тінізації економіки, офшоризації бізнес-діяльності та глибокій соціальній поляризації суспільства. Доведено, що об'єктивні процеси регіональної та глобальної транснаціоналізації настійно вимагають приведення національної податкової системи у відповідність до міжнародної практики в частині обґрунтованості податків та податкових пільг, рівності усіх суб'єктів у виконанні податкових зобов'язань, прозорості та контролю за цільовим використання податкових надходжень та ін.;

- обґрунтування системи заходів щодо вдосконалення Податкового кодексу України у контексті формування в державі сприятливого податкового середовища бізнес-діяльності не тільки для вітчизняних, але й іноземних суб'єктів: запровадження системи реально діючих податкових стимулів для розвитку регіонів та територій пріоритетного розвитку, високотехнологічних галузей та інноваційних кластерів національної економіки; ліквідація податкових пільг для підприємств низьких технологічних укладів, спрощення процедури відшкодування ПДВ, запровадження прискореної амортизації та ін.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором у дисертації, можуть бути методологічною базою для вдосконалення податкових важелів стимулювання іноземного інвестування економіки України. Наукові розробки, висновки і практичні рекомендації автора були використані: Департаментом економіки та інвестицій Київської міської державної адміністрації при розробці Стратегії розвитку міста Києва до 2025 року, сектор «Економічний розвиток, приватне підприємництво та інвестиції» (довідка про впровадження №050/03-1376 від 13.02.2013 р.); Державною податковою службою України при розробці Концепції міжнародного співробітництва Державної податкової служби України на 2012-2013 рр., затвердженій наказом ДПС України від 30.12.2011 р. №319, наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку обміну податковою інформацією за спеціальними письмовими запитами з компетентними органами іноземних країн» від 30.11.2012 р. №1247 (довідка про впровадження №1770/5/12-3216 від 30.10.2011 р.); Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» у поточній роботі (довідка про впровадження №7-1-13 від 15.01.2013 р.).

Крім того, матеріали і результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка», «Управління міжнародною конкурентоспроможністю» та «Європейська інтеграція» у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (довідка про впровадження від 19.02.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладено в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на 4 міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: всеукраїнській науковій конференції «Пріоритетні напрямки наукових досліджень в Україні на сучасному етапі» (м. Київ, 25 травня 2010 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Держава, Право, Економіка» (м. Дніпропетровськ, 26 серпня 2011 р.); міжнародній науковій конференції «Наукове літо – 2011» (м. Київ, 27 липня 2011 р.); всеукраїнській науковій конференції «Дослідження та сучасність» (м. Київ, 15 серпня 2011 р.).

Публікації. Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано дисертантом самостійно у 10 наукових працях, у тому числі у 6 статтях у наукових фахових виданнях та 4 публікаціях в інших виданнях. Загальний обсяг опублікованого матеріалу становить 3,6 д. а.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 195 сторінок комп'ютерного тексту. У тексті дисертації розміщено 2 рисунки на 2 сторінках, 14 таблиць на 14 сторінках, 15 додатків на 15 сторінках, список використаних джерел налічує 250 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано її мету, завдання, об'єкт і предмет, визначено методологічну основу і методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У розділі 1 «Глобальний вимір міжнародних інвестиційних процесів» розкрито генезис та еволюцію теорій міжнародного інвестування, визначено сутність національного інвестиційного клімату та розкрито роль податкового компоненту у його формуванні, а також здійснено типологізацію національних податкових систем та визначено напрямки їх гармонізації в умовах глобалізації.

Проведений автором ретроспективний аналіз розвитку світової капіталістичної ринкової системи з кінця XIX ст. засвідчив постійно зростаючу роль міжнародного інвестування в національному економічному розвитку як закономірного результату поглиблення міжнародного поділу праці, посилення процесів інтернаціоналізації виробництва та капіталу, а також нарощування транснаціоналізаційних тенденцій в економічному розвитку країн та регіонів. Дослідження еволюції, узагальнення та структуризація основних теорій міжнародного інвестування дозволили автору виокремити основні етапи у дослідженні даної проблематики за домінуючою на кожному етапі теорією та визначальними критеріями: 1-й етап (кінець XIX – початок XX ст.) – марксизм – експорт капіталу в результаті надлишку інвестицій у країні та звуження платоспроможного попиту); 2-й етап (початок XX ст.) – неокласичні теорії – наявність достатньої кількості заощаджень як найважливішої передумови інвестування розширеного відтворення; 3-й етап (перша половина XX ст.) – еволюційна економічна теорія – прямі іноземні інвестиції ТНК як результат інтернаціоналізації інновацій і монопольних переваг; 4-й етап (друга половина XX ст. – по теперішній час) – інституційні теорії міжнародного руху капіталу – ППІ як основа багатонаціональної ділової активності.

Аналіз вищеназаних концепцій дозволив автору зробити висновок, що з кінця XIX ст. процеси міжнародного інвестування стали одним з ключових об'єктів наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних учених, які трактували їх природу, рушійні сили, векторну спрямованість та механізм розвитку, виходячи з діючих на кожному історичному етапі тенденцій світогосподарського прогресу. Що стосується глобальної фази розвитку світового господарства, то вона, як відзначає дисертант, певною мірою трансформує міжнародні інвестиційні процеси, котрі набувають, з одного боку, системного, а з другого – диверсифікованого характеру. Це, у свою чергу, обумовлює і модернізацію теоретичного арсеналу економічної науки з метою адекватного відображення глобальних форм міжнародних інвестиційних процесів. На думку автора, сучасний характер міжнародних інвестиційних процесів найбільш повно знаходить відображення в таких елементах новітніх економічних концепцій світогосподарського розвитку, як транснаціоналізація ППІ та їх орієнтація на інноваційний розвиток (теорія інтернаціоналізації Дж. Данінга); стабілізація коливань інвестиційного попиту заходами фіскальної та грошово-кредитної політики (монетарна теорія економічних циклів); інвестиційно-податкове стимулювання інноваційних процесів (інноваційна теорія Й.Шумпетера); оптимізація інвестиційної поведінки економічних суб'єктів (нова кейнсіанська теорія); інвестиційні механізми подовження життєвого циклу продукту (теорія життєвого циклу Р. Вернона).

Наступним пунктом дослідження міжнародних інвестиційних процесів стало розкриття ролі податкового компоненту у формуванні національного інвестиційного клімату. З цією метою у роботі були проаналізовані основні методичні підходи до оцінки якості інвестиційного клімату та ступеня його впливу на масштаби і динаміку міжнародного інвестування країн, які використовуються сьогодні у світовій практиці,

зокрема, методику Американського інституту реформ, БАГІ, групи Світового банку, Moody's, Лозанського інституту менеджменту, Міжнародного агентства DCR та ін. Узагальнення цих підходів дало змогу умовно об'єднати їх у дві основні групи: оцінювання на основі окремих показників, які характеризують ефективність інвестиційних проектів (внутрішня норма прибутковості проектів, термін їх окупності, чиста поточна вартість та ін.) та системне оцінювання з використанням як статистичних показників, так і рейтингів міжнародних організацій.

В роботі доведено, що найбільш системною є методика агентства «The Economist Intelligence Unit», оскільки вона охоплює не тільки велику кількість статистичних показників, але й базується на рейтинговому методі оцінки інвестиційного клімату та даних анкетувань. Особлива увага в методиці приділяється індексу інвестиційного клімату та індексу інвестиційної привабливості, які відбивають спроможність національних економік залучати масштабні іноземні інвестиції та забезпечувати при цьому належний рівень інвестиційної безпеки країн.

Порівняльний аналіз існуючих на сьогодні методик оцінки привабливості інвестиційного клімату засвідчує, що усі вони включають в якості невід'ємного компоненту податкові чинники формування позитивного інвестиційного бренду країн, а саме: рівень диференціювання податкових ставок, наявність податкових кредитів, знижок, пільг, преференцій та ін. На думку автора, якісний рівень інвестиційного середовища тієї чи іншої країни повинен оцінюватись не лише на основі кількісних показників щодо динаміки вхідних і вихідних потоків інвестиційних ресурсів, але й реальних критеріїв, які відображали б внесок іноземного інвестиційного капіталу у технологічний розвиток країн, зростання продуктивності праці та економічного добробуту громадян. Саме через податковий компонент національного інвестиційного клімату забезпечується соціальний ефект міжнародних інвестиційних процесів та узгоджуються національні і корпоративні економічні інтереси.

В дисертації акцентується увага на тому, що сучасні національні податкові системи, які сформувались в різних країнах світу, стали результатом складної взаємодії економічних, політичних та соціокультурних факторів, а відтак – віддзеркалюють характер соціально-економічного розвитку держав на різних його історичних етапах. На основі систематизованих автором критеріїв (співвідношення загальнодержавного і місцевого оподаткування, частка податкових і неподаткових надходжень в структурі обов'язкових платежів, структура податків, співвідношення корпоративного й індивідуального оподаткування) здійснена теоретична типологізація національних податкових систем з виокремленням американської, європейської та азійської моделей. Доведено, що хоча кожна з цих моделей характеризується своєю національною специфікою, однак за умов глобалізації під впливом процесів транснаціоналізації національних економік відбувається певна конвергенція їх окремих підсистем та елементів. Це набуває свого концентрованого вираження у формуванні єдиних принципів податкового законодавства та методів податкового адміністрування, запровадженні уніфікованих форм та інструментів податкового обліку і звітності, поглибленні співробітництва національних податкових та митних органів, конвергенції законодавства щодо уникнення подвійного оподаткування та ін.

Характеризуючи процеси гармонізації національних податкових систем, дисертант наголошує, що в останні тридцять років визначальний вплив на них справляє динамічне розширення інвестиційної діяльності транснаціональних

корпорацій і банків, а також загострення конкурентної боротьби між ними за глобальний інвестиційний капітал. Тож така гармонізація є закономірною реакцією урядів країн-лідерів світового господарства на нові умови ведення міжнародної бізнес-діяльності. При цьому розкриваються механізми впливу транснаціоналізації інвестиційної діяльності на гармонізацію національних податкових систем, як от: уніфікація податкової структури, видів податків та податкової політики різних країн; конвергенція заходів податкового регулювання національних економік та податкового стимулювання виробництва; внутрішньокорпоративне переміщення інвестиційного капіталу та репатріація прибутків; реалізація глобальними ТНК політики соціальної відповідальності бізнесу та податкової оптимізації.

У розділі 2 «Механізм впливу національних податкових систем на динаміку міжнародних інвестиційних процесів» досліджено інструменти конвергенції національних податкових режимів в ЄС як умови інтенсифікації регіональних інвестиційних процесів, розкрито особливості податкового механізму стимулювання міжнародної інвестиційної діяльності США, а також дано комплексну характеристику азійської моделі податкового регулювання інвестиційних процесів.

На основі узагальнення економічних передумов інтеграційних процесів в Європейському Союзі дисертант відзначає, що з самого початку формування даного угруповання (у 1957 р.) одним з пріоритетних напрямків реалізації його інтеграційної політики було визначено конвергенцію національних податкових систем країн-учасниць. На сьогодні, незважаючи на формальний їх податковий суверенітет, в рамках цього регіонального блоку одночасно функціонують неоліберальна та соціально-орієнтована моделі національних податкових систем. Проведений покрайновий аналіз їх ефективності дозволив зробити висновок, що з погляду забезпечення високих темпів економічного розвитку та ефективної структурної модернізації національних економік найуспішнішими на сьогодні є країни з податковими системами неоліберального типу (Великобританія, Австрія, Франція, Італія, Іспанія, Ірландія, Німеччина, Данія, Швеція), в яких податкові платежі виконують, головним чином, роль непрямого економічного регулятора ділової активності.

В дисертації відзначається, що неухильне поглиблення процесів мікро- та макроекономічної інвестиційної взаємодії в рамках ЄС обумовило еволюцію механізмів конвергенції національних податкових систем його країн-учасниць від найпростіших інструментів (уніфікація національних податкових законодавств та структури податкових систем, стандартизація податкових ставок та методик розрахунку бази оподаткування) у 1950-1970-ті роки до більш складних (податкове стимулювання НДДКР та структурної модернізації економік, уніфікація податкових пільг для підприємств з іноземними інвестиціями та процесів стягування ПДВ) у 1980-1990-ті роки і аж до превалювання інтеграційних механізмів конвергенції (податкові платежі до консолідованого бюджету, горизонтальне вирівнювання бюджетних коштів, податкове стимулювання приватних інвестицій в цінні папери та ін.) у 1990-2000-ті роки. На цій основі зроблено висновок про те, що Європейський Союз є на сьогодні уособленням найбільш розвинутої регіональної моделі конвергенції національних податкових систем країн-учасниць, яка відіграє вагомий стимулюючий роль у процесах іноземного інвестування їх економік. На підтвердження цієї тези наводяться дані щодо вартісних обсягів прямих іноземних інвестицій в

Євросоюз, які за групою ЄС-27 становили у 2011 р. 441,6 млрд. дол. США, а у передкризовий 2007 р. – 859,1 млрд. дол. (табл. 1). При цьому близько 70% цього колосального інвестиційного ресурсу припадає на внутрішньорегіональні переміщення прямих іноземних інвестицій.

Таблиця 1

**Масштаби прямих іноземних інвестицій в ЄС
протягом 2003-2011 рр., млрд. дол. США**

	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011
ЄС-15	240,6	185,2	387,9	783,3	480,0	327,8	346,1	402,1
ЄС-25	13,2	28,5	34,0	836,8	521,6	350,8	375,0	437,2
ЄС-27	...	...	...	859,1	545,3	359,0	379,4	441,6

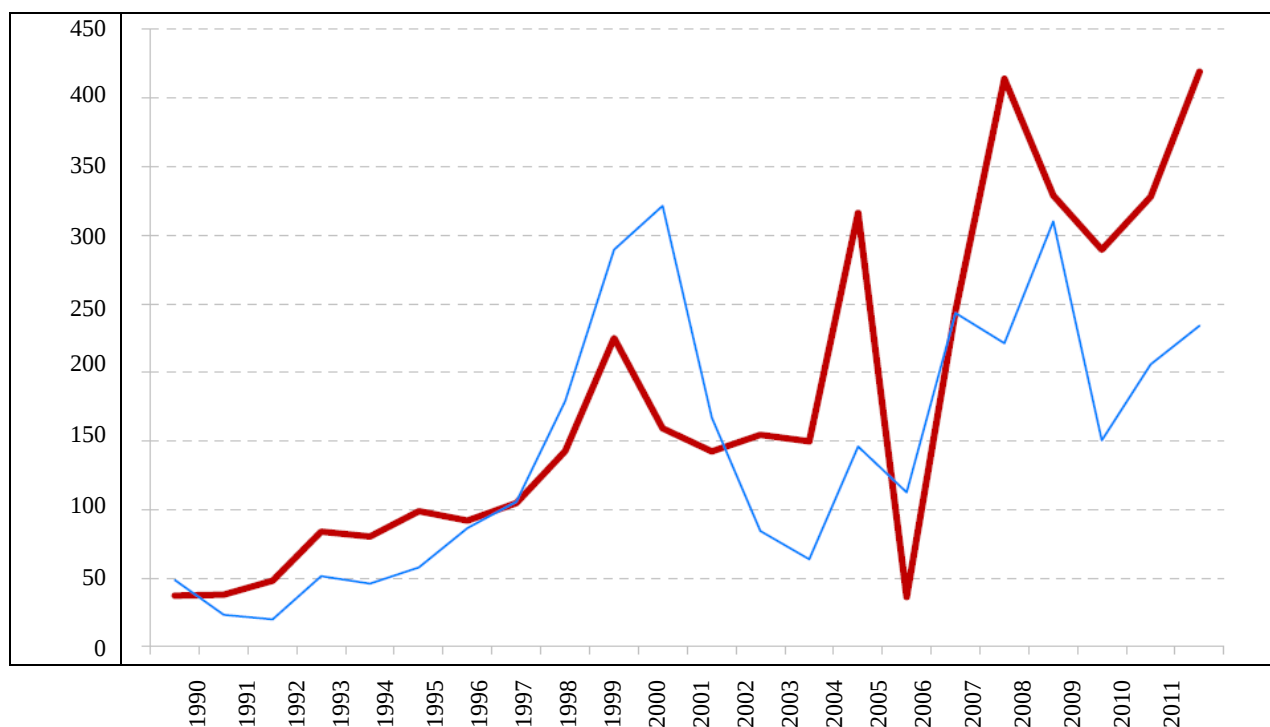
Джерело: World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development . – N-Y., Gen. – 2013. – P. 213; World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development. – N-Y., Gen. – 2006. – P. 299.

Характеризуючи особливості конвергенції національних податкових систем країн-учасниць ЄС, дисертант відзначає суттєвий вплив на ці процеси інтеграційних механізмів, особливо після розширення кількісного складу даного регіонального угруповання за рахунок країн Центрально-Східної Європи, котрі об'єктивно змушені були привести свої податкові системи у відповідність до Маастрихських критеріїв. Таким чином, сучасна модель конвергенції національних податкових режимів країн Євросоюзу має дворівневу структуру: з одного боку, системна конвергенція, яка охоплює розвинуте ядро країн даного блоку і є відображенням найтіснішої фінансово-інвестиційної взаємодії між ними, а з другого – фрагментарна податкова конвергенція з включенням решти держав, в яких переважають мікроінтеграційні зв'язки інвестиційної взаємодії.

В роботі також дається комплексна характеристика податкової системи США, яка, на думку дисертанта, презентує найбільш ефективну, з точки зору стимулювання іноземного інвестування, національну податкову модель. Підтвердженням цього є дані, наведені на рис. 1, які свідчать про те, що протягом 1990-2011 рр. щорічні обсяги залучення ПІІ в американську економіку зросли з 50 до 234 млрд. дол. США, досягнувши на кінець періоду майже 2,6 трлн. дол. акумульованого обсягу прямих іноземних інвестицій. З-поміж механізмів, які забезпечили максимальну лібералізацію залучення іноземних інвестицій в економіку США, виокремлюються, зокрема, активне податкове стимулювання створення спільних підприємств за участі американських компаній в стратегічно важливих галузях економіки; надання іноземним інвесторам рівних з національними компаніями прав щодо сплати податків; відсутність будь-яких обмежень на переведення капіталів та прибутку за кордон та ін.

Крім того, здійснено комплексний моніторинг діючої у США нормативно-правової бази регулювання процесів іноземного інвестування, зокрема, «Закону про прямі іноземні інвестиції та вдосконалення міжнародної фінансової інформації» (1990 р.), «Закону про захист іноземного виробництва» (1950 р.), «Закону про торгівлю та конкурентоспроможність» (1987 р.), «Закону про міжнародну торгівлю та

інвестиції» (1994 р.) та ін. На цій основі зроблено висновок про високу ефективність законодавства США у податково-інвестиційній сфері, яке, на відміну від країн континентальної Європи, базується на прецедентній системі права та забезпечує найвищий рівень захисту іноземних інвестицій.

— - прямі зарубіжні інвестиції США; — - прямі іноземні інвестиції в економіку США

Рис. 1. Динаміка прямого іноземного та зарубіжного інвестування США протягом 1990-2011 рр., млрд. дол. США

Джерело: Foreign Direct Investment in the United States: An Economic Analysis. – CRS Report for Congress. – October 26, 2012. – P. 1.

Американська система оподаткування є однією з найскладніших у світі, про що свідчать, зокрема, дані Податкового управління США, згідно яких у 1990 р. у цій країні використовувались 402 обов'язкові до заповнення податкові форми, тоді як у 2002 р. їх кількість зросла до 526, а у 2010 р. – до 682. Однак, її беззаперечними конкурентними перевагами є, з одного боку, стабільність, а з другого – гнучка адаптивність до потреб структурної модернізації економіки. В роботі виокремлено етапи розвитку податкової системи США з другої половини ХХ ст.: (1-й етап – 1950-1960 рр., 2-й етап – 1961-1970 рр., 3-й етап – 1971-1980 рр., 4-й етап – 1981-1992 рр., 5-й етап – 1993-2000 рр., 6-й етап – 2001-2010 рр., 7-й етап – 2010 р. – до сьогодні) та дана комплексна характеристика кожного з них. Виявлено, що кардинальні трансформації податкової системи США припадали в основному на рецесійні етапи національного бізнес-циклу, які об'єктивно вимагали проведення структурної модернізації економіки та її «перезавантаження» на новій технологічній основі. На цій основі зроблено висновок про те, що інструментарій податкового адміністрування в США на сьогодні органічно «вбудований» в загальну систему антициклічного регулювання, що, на думку автора, не тільки стимулює надходження великомасштабних інвестицій в американську економіку, але й вже породило гостру

конкуренцію між її потенційними інвесторами за найбільш прибуткові сфери вкладення капіталу.

На основі комплексного аналізу моделей податкового регулювання інвестиційних процесів країн Південно-Східної Азії – Японії, Китаю та нових індустріальних країн даного регіону – дана їх системна оцінка з обґрунтуванням тези щодо інтегративного характеру азійської системи податкового стимулювання інвестицій в силу поєднання ключових рис американської та європейської податкових систем. Що стосується податкової системи Японії, то з огляду на низький рівень транснаціоналізації її економіки до середини 1980-х років, вона характеризувалась доволі жорстким режимом стосовно залучення іноземних інвестицій. Разом з тим, як відзначає дисертант, умови формування глобального конкурентного середовища з початку 1990-х років обумовили нагальну необхідність поступової лібералізації умов залучення іноземного капіталу та приведення податкового стимулювання інвестиційних процесів Японії у відповідність до міжнародної практики. Зокрема, з цього часу широкого поширення в державі набули такі механізми стимулювання ПІІ, як часткове звільнення від сплати податків з репатрійованих доходів; надання податкових знижок іноземним компаніям, які інвестують у слабо розвинені регіони країни; зниження ставки корпоративного податку та ін.

Характеризуючи особливості податкового стимулювання інвестиційних процесів в Китаї, автор відзначає, що його ключові риси впливають з експортоорієнтованої моделі економіки цієї держави та орієнтації на залучення капіталу представників китайської діаспори. Так, на сьогодні близько третини сукупного обсягу іноземних інвестицій, залучених в економіку Китаю, становлять капіталовкладення етнічних китайців, які проживають в країнах Південно-Східної Азії. З-поміж чинників, які забезпечили високу динаміку залучення іноземних інвестицій в економіку Китаю, автор виокремлює, зокрема, низькі виробничі витрати, активну податкову підтримку з боку держави експортоорієнтованих підприємств з іноземними інвестиціями, високу місткість внутрішнього ринку, пільгове оподаткування іноземних інвесторів, кластерну модель організації національного виробництва, поступовий доступ іноземних інвесторів на нові території.

Разом з тим, в останні роки Китай зіткнувся з якісно новою проблемою, а саме: перенагромадженням іноземного інвестиційного капіталу та надмірною монополізацією ним ряду галузей економіки цієї країни. Саме тому, починаючи з 2011 р., уряд Китаю поступово впроваджує ряд заборон та обмежень на залучення іноземних інвестицій, зокрема, у сферу будівництва, нерухомості, послуг експрес-доставки кореспонденції в межах КНР та ін., що стримує надходження ПІІ та посилює контроль цих галузей з боку держави.

Підводячи підсумок, дисертант відзначає, що азійська модель податкового стимулювання іноземного інвестування в своєму загальному форматі сформувалась в результаті еволюції експортоорієнтованої моделі економічного розвитку країн Південно-Східної Азії та орієнтації державної економічної політики на забезпечення високої норми нагромадження капіталу. Її основними інструментами є: широка диференціація податкових ставок у галузево-секторальному та територіальному вимірах, застосування довготривалих податкових канікул та податкових кредитів міжнародним інвесторам, використання практики податкових пільг та ін. Доведено, що саме в силу цих обставин країни азійського регіону в останнє десятиліття

перетворились на світові центри нагромадження та експортування інвестиційного капіталу.

У розділі 3 «Податкові важелі формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні» комплексно проаналізовано принципи та інструменти національної податкової системи, розкрито мотиваційну роль податкових стимулів для іноземних інвесторів, а також визначено напрямки системної імплементації європейських нормативів у податкову систему України.

На основі проведеної в роботі комплексної науково-аналітичної оцінки ефективності діючої в Україні податкової системи в контексті економічних реформ, які тривають в державі, зроблено висновок про те, що вона не відіграла достатньої конструктивної ролі ні в процесах приватизації власності та залученні іноземних інвестицій на першому етапі, ні в запобіганні тінізації економіки, офшоризації бізнес-діяльності та соціальної поляризації суспільства, які тривають донині. І хоча, як відзначає дисертант, в основу її формування на початку 1990-х років була покладена ліберальна модель реформування національної економічної системи, притаманна розвинутим країнам світу, однак без створення належних політико-правових, інституційних, економіко-інфраструктурних умов просте копіювання в українській практиці західних моделей податкових систем не призвело до позитивних результатів в частині їх впливу на масштаби та динаміку іноземного інвестування.

В роботі наголошується на тому, що за формальними параметрами – види прямих і непрямих податків, механізми справляння ПДВ, акцизного збору та митних платежів та ін. – вітчизняна податкова система в цілому кореспондується із західними моделями. Однак, щодо тих її ознак, які впливають на зростання рівня добробуту населення, технологічну модернізацію вітчизняних підприємств та інвестиційну привабливість країни, то спостерігаються явні відмінності. Так, в Україні – одна з найвищих у світі ставок ПДВ та його широке застосування, складні та нестабільні законодавчі норми, надмірно високі витрати на адміністрування окремих податків, а також слабкість податкових стимулів оновлення основних фондів підприємств, в результаті чого ставка оподаткування прибутку підприємств становить нині від 65 до 85%. Крім того, кожне підприємство України протягом року робить 147 податкових платежів, тоді як Росії – 11, Польщі – 40, Чехії – 12, Грузії – 18, США – 10, Франції – 7. Це свідчить про переважно фіскальну орієнтацію національної податкової системи, що є суттєвим бар'єром у формуванні фронтальної податкової мережі і провокує частину суб'єктів господарювання до переходу в тіньовий сектор економіки.

В дисертації відзначається, що хоча еволюція податкової системи України охоплює більш як двадцятирічний період і включає чотири етапи (1992-1994 рр., 1995-1999 рр., 2000-2008 рр., 2009 – по теперішній час), однак на сьогодні через великий податковий тягар, насамперед, для малого і середнього бізнесу, а також фізичних суб'єктів-платників податків, широких можливостей олігархічного бізнесу ухилятися від сплати податків, процес її формування все ще не завершений. В роботі акцентується увага на тому, що об'єктивні процеси регіональної та глобальної транснаціоналізації настійно вимагають приведення вітчизняної податкової системи у відповідність до міжнародної практики, насамперед, у частині обґрунтованості податків та податкових пільг, забезпечення рівності усіх суб'єктів господарювання у виконанні податкових зобов'язань, прозорості та контролю за цільовим використанням

податкових надходжень, що могло б в тому числі сприяти і зростанню обсягів іноземного інвестування в Україну.

Заклучна частина розділу присвячена обґрунтуванню системи заходів щодо вдосконалення Податкового кодексу України у контексті формування сприятливого податкового середовища для бізнес-діяльності не тільки вітчизняних, але й іноземних суб'єктів господарювання. В досягненні цієї стратегічної мети основними мають стати наступні заходи: запровадження системи реально діючих податкових стимулів для розвитку регіонів та територій пріоритетного розвитку, а також галузей та інноваційних кластерів національної економіки; ліквідація податкових пільг для підприємств та галузей низьких технологічних укладів, спрощення процедури відшкодування ПДВ, запровадження прискореної амортизації та ін. При цьому наголошується, що першочерговим завданням законодавчої та виконавчої влада України має стати ухвалення такої редакції Податкового кодексу, яка б максимально гармонізувала інтереси капіталу, найманих працівників, держави та соціальних утриманців через суворе дотримання принципів обов'язковості сплати всіх видів податків, скорочення їх переліку до науково обґрунтованої кількості, диференціація ставок оподаткування, забезпечення прозорості податкової системи, декларування усіх видів доходів, витрат та особливо – через запровадження суспільного контролю за усіма статтями цільових витрат державного бюджету.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової задачі щодо розкриття механізму впливу гармонізації національних податкових систем на міжнародні інвестиційні процеси та обґрунтування напрямів вдосконалення податкових важелів формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Це дало автору змогу сформулювати ряд висновків теоретичного та практичного значення:

1. Концептуальні засади діючих на сьогодні національних податкових систем були сформовані у другій половині 1930-х років і пов'язані зі зростанням ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів на кейнсіанській парадигмі. В процесі свого розвитку вони постійно зазнавали якісних та кількісних модифікацій, обумовлених науково-технічним прогресом, циклічністю національного економічного розвитку, посиленням процесів соціалізації національних економік, а також демократизацією і гуманізацією суспільного життя. В рамках загальних типів податкових систем (американська, європейська та азійська) були сформовані національні податкові системи країн, які різняться між собою залежно від співвідношення загальнодержавного і місцевого оподаткування, частки податкових і неподаткових надходжень в структурі обов'язкових платежів, структури податків, співвідношення корпоративного й індивідуального оподаткування.

2. Загальним мірилом ефективності функціонування національних податкових систем країн світу є їх здатність згармонізувати економічні інтереси підприємницького сектору та цілі суспільного розвитку. При цьому національні податкові системи, що сформувались в різних країнах світу, прямо або опосередковано визначають масштаби та структуру процесів їх міжнародного інвестування. Нинішній етап розвитку інвестиційного глобалізму супроводжується

наростанням диференціацій між країнами-реципієнтами світового інвестиційного капіталу, насамперед, за критеріями привабливості їх інвестиційного клімату; обсягами залученого інвестиційного капіталу, специфікою його галузево-секторальної та територіально-регіональної структури; а також співвідношенням між державними і приватними інвестиційними капіталовкладеннями.

3. Кожна з існуючих на сьогодні моделей податкових систем характеризується своєю національною специфікою, однак за умов глобалізації під впливом процесів транснаціоналізації національних економік відбувається певна конвергенція їх окремих підсистем та елементів. Це проявляється, зокрема, у формуванні єдиних принципів податкового законодавства країн та методів податкового адміністрування, запровадженні уніфікованих форм та інструментів податкового обліку і звітності, поглибленні співробітництва національних податкових та митних органів, конвергенції законодавства щодо уникнення подвійного оподаткування та ін.

4. Одним з найважливіших механізмів реалізації інтеграційної політики в Європейському Союзі є регіональна конвергенція національних податкових систем країн-членів даного блоку як через встановлення спільних принципів, форм та методів податкового контролю, так і на основі гармонізації системи податкових пільг і преференцій, а також уніфікації структури та функцій національних податкових органів. Незважаючи на збереження певних країнових відмінностей у системі податкового адміністрування в ЄС, в даному регіональному угрупованні на сьогодні сформувались певні «податкові стандарти» в частині максимального рівня податкового навантаження на бізнес, пропорційності розподілу частки прямих, непрямих та соціальних податків, а також загальної системи податкових надходжень. Різномірний характер процесів регіональної конвергенції в ЄС виявляється у формуванні дворівневої моделі гармонізації національних податкових режимів країн ЄС: з одного боку, системна конвергенція з охопленням розвинутого ядра країн даного блоку, а з другого – фрагментарна податкова конвергенція з включенням решти держав, в яких переважають мікроінтеграційні зв'язки інвестиційної взаємодії.

5. Ключовими конкурентними перевагами податкової системи США є її стабільність, гнучка адаптивність до потреб структурної модернізації національної економіки та органічна імплементація податкового адміністрування в загальну систему антициклічного регулювання. Це є одним з головних факторів великомасштабного іноземного інвестування економіки США та перетворення цієї країни в найкрупніший світовий центр нагромадження інвестиційного капіталу.

6. Визначальними рисами азійської моделі національних податкових систем є помірний рівень податкового навантаження на економіку, висока частка прямих і непрямих податкових надходжень та найвищий рівень прибуткових податків. З-поміж податкових стимулів міжнародних інвестиційних процесів в азійському мегарегіоні найвищу ефективність продемонстрували податкові канікули, податковий кредит та знижена ставка корпоративного податку, які в останні десятиліття забезпечили процеси прискореного нагромадження капіталу та перетворення азійських країн в активних експортерів капіталу за рубіж.

7. Низька ефективність економічної системи України в цілому не могла негативно не позначитись і на одному з найважливіших елементів макроекономічного регулювання – національній податковій системі. Її формування на початку 1990-х років відбулось під впливом еkleктичного поєднання окремих елементів європейської

та американської податкових систем. Вітчизняна податкова система носить переважно фіскальний характер, а регулюючий та стимулюючий потенціал оподаткування використовується недостатньою мірою.

8. Реалізація ефективного податкового механізму стимулювання процесів іноземного інвестування економіки України можлива лише за умов системного і синхронізованого реформування економічної й соціальної сфери, а також створення сприятливого податкового середовища бізнес-діяльності не тільки для вітчизняних, але й іноземних суб'єктів. Першочерговими кроками в цьому напрямку мають бути: запровадження системи реально діючих податкових стимулів для розвитку регіонів та територій пріоритетного розвитку, а також галузей та інноваційних кластерів національної економіки; ліквідація податкових пільг для підприємств та галузей низьких технологічних укладів, спрощення процедури відшкодування ПДВ, запровадження прискореної амортизації та ін. При цьому першочерговим завданням законодавчої та виконавчої влади України має стати ухвалення такого варіанту Податкового кодексу, який би гармонізував інтереси капіталу, найманих працівників, держави та соціальних утриманців через суворе дотримання принципів обов'язковості сплати всіх видів податків, скорочення їх переліку до науково обґрунтованої кількості, диференціацію ставок оподаткування, декларування усіх видів доходів і витрат і, особливо – через запровадження суспільного контролю за усіма статтями цільових витрат державного бюджету.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Сітнер Т. Г. (Бусарєва Т.Г.) Податковий компонент стимулювання іноземного інвестування національних економік / Т. Г. Сітнер (Бусарєва Т.Г.) // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 26. – С. 239-248 (0,4 д. а.).
2. Бусарєва Т. Г. Інтегративний характер податкового регулювання інвестиційних процесів азійських країн на прикладі Китаю та Японії / Т. Г. Бусарєва // Економіка та держава. – 2011. – Вип. 11. – С. 34-38 (0,6 д. а.).
3. Бусарєва Т. Г. Методика оцінки національного інвестиційного клімату / Т. Г. Бусарєва // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – Вип. 20. – С. 44-47 (0,5 д. а.).
4. Бусарєва Т. Г. Генезис та еволюція теорій міжнародного інвестування / Т. Г. Бусарєва // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки: Випуск 29: У трьох частинах. – Черкаси: ЧДТУ, 2011. – Частина I. – С. 92-96 (0,4 д. а.).
5. Бусарєва Т. Г. Імплементация европейских нормативів в українську податкову систему/ Т. Г. Бусарєва // Агросвіт. – 2012. – №6 (березень). – С. 47-51 (0,4 д.а.).
6. Бусарєва Т. Г. Глобалізаційні тенденції розвитку світового інвестиційного ринку / Т. Г. Бусарєва // Економічний аналіз: зб. наукових праць. – Вип. 9. – Частина 1. – Тернопіль: ТНЕУ, 2011. – С. 302-306 (0,4 д. а.).

В інших виданнях:

7. Сітнер Т.Г. (Бусарєва Т. Г.) Взаємозалежність інвестицій та економічного зростання на прикладі Росії / Т. Г. Сітнер (Бусарєва Т.Г.) // Держава, Право, Економіка. – Дніпропетровськ. – 2011. – С. 42-45 (0,2 д. а.).

8. Бусарєва Т. Г. Податкові пільги як інструмент стимулювання інвестиційних процесів в Україні / Т. Г. Бусарєва // Пріоритетні напрямки наукових досліджень в Україні на сучасному етапі: зб. наук. праць за матеріалами всеукраїнської наук. конф. (м. Київ, 25 травня 2010 р.). – Том 4. – К. – 2010. – С. 12-16 (0,3 д.а.).

9. Сітнер Т. Г. (Бусарєва Т. Г.) Роль міжнародних інвестицій у розвитку економіки Китаю / Т. Г. Сітнер (Бусарєва Т. Г.) // Наукове літо – 2011: зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук. конф. (м. Київ, 27 липня 2011 р.). – Частина 1. – К.: НАІРІ, 2011. – С. 24-25 (0,2 д. а.).

10. Сітнер Т. Г. (Бусарєва Т. Г.) Особливості податкового механізму стимулювання міжнародної інвестиційної діяльності США/ Т. Г. Сітнер (Бусарєва Т.Г.) // Дослідження та сучасність: зб. наук. праць за матеріалами всеукраїнської наук. конф. (м. Київ, 15 серпня 2011 р.). – Вип. 2. – К.: НАІРІ, 2011. – С. 6-8 (0,2 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Бусарєва Т. Г. Міжнародні інвестиційні процеси і гармонізація національних податкових систем. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2013.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню теоретичних та практичних питань гармонізації національних податкових систем та механізму їх впливу на сучасні міжнародні інвестиційні процеси. В дисертації розкрито генезис та еволюцію теорій міжнародного інвестування, здійснено типологізацію національних податкових систем та обґрунтовано напрямки їх гармонізації в умовах глобалізації.

Значну увагу приділено дослідженню процесів конвергенції національних податкових режимів в ЄС, визначенню особливостей податкового стимулювання інвестиційної діяльності США та характеристиці азійської моделі податкового регулювання інвестиційних процесів.

У дисертації ідентифіковано принципи та інструменти податкової системи України та визначено роль податкових стимулів у мотивації іноземних інвесторів. Обґрунтовано стратегічні напрямки імплементації європейських нормативів у національну податкову систему.

Ключові слова: іноземні інвестиції, міжнародна інвестиційна діяльність, транснаціоналізація, глобалізація, національні податкові системи, гармонізація податкових систем, податки, податкові пільги, податкові преференції, інвестиційний податковий кредит.

АННОТАЦИЯ

Бусарева Т. Г. Международные инвестиционные процессы и гармонизация национальных налоговых систем. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», Киев, 2013.

Диссертация посвящена комплексному исследованию теоретических и практических вопросов гармонизации национальных налоговых систем и механизма их влияния на современные международные инвестиционные процессы. В диссертации раскрыт генезис и эволюция теорий международного инвестирования, осуществлена типологизация национальных налоговых систем и обоснованы направления их гармонизации в условиях глобализации.

Значительное внимание уделено исследованию процессов конвергенции национальных налоговых режимов в ЕС, определению особенностей налогового стимулирования инвестиционной деятельности США и характеристике азиатской модели налогового регулирования инвестиционных процессов.

В диссертации идентифицированы принципы и инструменты налоговой системы Украины и определена роль налоговых стимулов мотивации иностранных инвесторов. Обоснованы стратегические направления имплементации европейских нормативов в национальную налоговую систему.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, международная инвестиционная деятельность, транснационализация, глобализация, национальные налоговые системы, гармонизация налоговых систем, налоги, налоговые льготы, налоговые преференции, инвестиционный налоговый кредит.

ANNOTATION

Busareva T. G. International Investment Activity and harmonization of National Tax Systems. – Manuscript.

Dissertation for the Academic Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman», Kyiv, 2013.

Dissertation is devoted to the complex research of theoretical and practical questions of harmonization of the national tax systems and mechanism of their influence on modern international investment processes. In the dissertation exposed genesis and evolution of theories of the international investments, carried out tipologization of the national tax systems and grounded directions of their harmonization in the terms of globalization.

In dissertation is grounded the position, that processes of expansion of investment activity of multinational corporations and banks, and also sharpening the competitive activity between them for a global investment capital in the last thirty years render determining influence on harmonization of the national tax systems which are the appropriate reaction of governments of countries-leaders of world economy on the new terms of conduct of international business-activity. In dissertation the mechanisms of influence of transnationalization of investment activity are specified on harmonization of the national tax systems: standardization of tax structure, types of taxes and tax policy of

different countries; convergence of measures of the tax adjusting of national economies and tax stimulation of production; realization of tool of the inside corporation moving of investment capital and repatriation of incomes; realization of the corporate social responsibility policy by global TNC.

Considerable attention is spared to the research of processes of convergence of the national tax modes in EU, determination of features of tax stimulation of investment activity of the USA and description of the Asiatic model of the tax adjusting of investment processes. In dissertation marked, that steady deepening of processes micro- and macroeconomic investment co-operation within the framework of the EU stipulated the evolution of mechanisms of convergence of the national tax systems of his countries-participants from the simplest instruments (standardization of national tax legislations and structure of the tax systems, approaching of tax rates and methods of calculation of base of taxation) in 1950-1970-th to more difficult (tax stimulation of R&D and structural modernization of economies, standardization of tax deductions for enterprises with foreign investments and processes of collection of VAT) in 1980-1990-th and up to predominating of integration mechanisms of convergence (tax payments in the consolidated budget, horizontal smoothing of budgetary facilities, tax stimulation of private investments, in action securities but other) in 1990-2000-th.

Mechanisms which provided maximal liberalization of bringing in of foreign investments in the American economy are in-process exposed, an author selects, in particular, tax stimulation of creation of SP with the American companies in strategically important industries of economy; grant the foreign investors of even, by comparison to national companies, rights in relation to payment of taxes; absence of limits on translation of capitals and income for a border but other

Features and specific of the Asiatic system of the tax adjusting are in-process exposed and it is well-proven that they carry integration character by virtue of combination of key lines of American and European tax systems. In dissertation it is selected three key country models of the tax adjusting of investment processes in the region of South-east Asia: Japanese, Chinese and model of new industrial countries of South-east Asia and given them complex description.

In dissertation principles and instruments of the tax system of Ukraine and certainly role of tax incentives are identified in motivation of foreign investors. Strategic directions of implementation of the European norms in the national tax system have been grounded.

Keywords: foreign investments, international investment activity, transnationalization, globalization, national tax systems, harmonization of the tax systems, taxes, tax deductions, tax preferences, investment tax credit.